

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond

Narva Kolledž
Noorsootöö

Anastassia Tushinskaya

Noortekeskuse tegevustes osaluse mõju sotsiaalsete oskuste omandamisele
asenduskodus viibivatel noortel

Lõputöö

Juhendaja: Anne Kivimäe, MA, noorsootöö õpetaja

Narva 2024

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik teiste autorite tööd, seisukohad, samuti kirjanduseallikad, mis oli kasutatud diplomitöö koostamise ajal, on viidatud.

Diplomitöö autori allkiri ja kuupäev

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anastassia Tushinskaya

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Noortekeskuse tegevustes osaluse mõju sotsiaalsete oskuste omandamisele asenduskodus viibivatel noortel“,

mille juhendaja on Anne Kivimäe, MA, noorsootöö õpetaja,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, alates **pp.kk.aaaa** kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Anastassia Tushinskaya

26.04.2024

SISUKORD

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	3
SISSEJUHATUS	5
1.NOORTEKESKUS, NOORSOOTÖÖ JA ASENDUSHOOLDUSEGA SEOTUD TEOREETILISED KÄSITLUSED	8
1.1 Noortekeskus	8
1.1.1 Noorsootöötaja	9
1.2. Sotsiaalsed oskused	10
1.3 Asendushooldus.....	11
2. NOORTE ARVAMUSE UURIMUSTÖÖ	14
2.1 Töö eesmärk ja uurimisküsimused	14
2.3. Uurimuse valim	16
2.4 Uurimuse läbiviimise kirjeldus.....	16
2.5. Andmete analüüsi meetodi kirjeldus	17
2.6. Uuringus kogutud andmete kirjeldus.....	17
2.6. Uuringu tulemused ja arutelu	22
ETTEPANEKUD	25
KOKKUVÖTTE	27
SUMMARY	28
KASUTATUD ALLIKAD	29
LISAD	31
Lisa 1	31

SISSEJUHATUS

Kuna noored ei saa alati oma huvisid kaitsta, siis on vaja, et asenduskodus elavat last ümbritseksid täiskasvanud, kes panevad lapse huvid alati esikohale. Seega mängib asenduskodu suurt rolli laste füüsilise- ja vaimse tervise arengus. (Cantwell 2019) Ülikoolis õppimise ajal oli autor praktikal asenduskodus. Vaatamata sellele, et uuringuaruandes "Asendushooldusel kasvavate laste osalemiskogemused nende elu puudutavates otsustes" toodud andmete põhjal on selge, et asenduskodu noortel ei ole probleeme suhtlemisel asenduskodu sõpradega ja teiste lastega. Vaid praktikaajal märkas autor, et osadel noortel, kes olid asenduskodu teenusel, on probleemid suhtlemisel inimestega, neil tekivad raskused käitumisega, mistõttu kujunevad välja konfliktid. Noortele, kellele ei piisa asenduskodu poolt pakutud võimalustest enda arendamiseks, energia kulutamiseks ja sotsiaalsete oskuste omandamiseks, on võimalus kasutada noortekeskuse tingimusi võimalusi ning osaleda huviringides. Kuid suurem osa asenduskodus viibivatest noortest ei osale huviringides ega külasta noortekeskusi vaatamata sellele, et asenduskodus on loodud sellise tegevuse motiveerimiseks ergutussüsteem. Asenduskodu ergutussüsteem on programm, mis toetab asenduskodus elavaid lapsi või noori. Selle eesmärk on pakkuda noortele motiveerimist nende käitumise parandamisel ja hariduslikul edasiminekul. Ergutussüsteem võib hõlmata erinevaid elemente, nagu näiteks tunnustus- ja preemiaprogramme, tunnustamistseremooniaid, auhindu, motiveerivaid kõnesid või tegevusi.

Õppimise ajal külastas töö autor ka noortekeskust. Autor leidis oma isiklike vaatluste põhjal, et noortekeskuses toimuv mitteformaalne õppimine annab võimaluse õppida tundma selliseid noori teisest küljest, kes tavaolukorras käituvad ebatavaliselt või väljakutsuvalt, näe „probleemselt“. Noorsootöötajal on vahetu roll noorte suhtlemisoskuste parandamisel nii eakaaslaste kui ka teistega, kes vanuselt võivad olla nooremad või vanemad. (Dibou 2020) Autori hinnangul on vähe uuritud noorsootöötajate mõju laste sotsiaalsete oskuste arendamisel. Antud töö aitab anda väikese panuse sellele, kuidas võib hinnata noorsootöötaja rolli asendushooldusel viibivate noorte sotsiaalsete oskuste omandamisel. Töö teema on aktuaalne, sest noorsootöötaja mõju noorte sotsiaalsete oskuste arendamisele pole Narva linnas varem uuritud.

Tänapäeval, tehnikaajastul, on inimestega suhtlemine muutunud palju harvemaks kui varem. Otsesuhtlus on jätkuvalt inimeste elu oluline ja lahutamatu osa, kuid see ei võta enam suurt osa nende

elust nagu vähem kui 30 aastat tagasi. (Будагова 2021) Sotsiaalsete oskuste arendamine on oluline osa iga inimese elus. Arenenud sotsiaalsed oskused aitavad elus hästi toime tulla. Töö teema on aktuaalne, sest peale uuringut tehakse ülevaade noorsootöötaja mõjust noorte sotsiaalsete oskuste arendamisel. Kokkuvõttes teeb autor ettepanekuid, mis võivad parandada noorsootöötajate töö mõju kvaliteeti sotsiaalsete oskuste arendamisel.

Lõputöö eesmärgiks on suurendada teadmist noortekeskuses töötava noorsootöötaja rollist noorte sotsiaalsete oskuste arendamisel Narva asendushooldusel viibivate noorte näitel.

Töö eesmärgi täitmiseks on pandud järgmised ülesanded:

1. anda ülevaade noortekeskusest, noortekeskuse töömeetoditest, eesmärkidest ja ülesannetest, noorsootöötaja töö ülesannetest;
2. edastada infot asendushooldusest;
3. selgitada uuringute alusel välja noorte sotsiaalsete oskuste probleemid;
4. selgitada välja, millest koosneb uurimine, edastada uurimisküsimused;
5. viia läbi uurimus
6. uuringuandmete kogumine ja peale seda teha kokkuvõte, kuidas on suurenenud teadmised noortekeskuses töötava noorsootöötaja rollist noorte sotsiaalsete oskuste arendamisel asendushooldusel viibivate noorte näitel;
7. arvestades uuringu tulemusi, teha ettepanekud asendushooldusel viibivate noorte sotsiaalsete oskuste paremaks omandamiseks.

Uurimistöö eesmärgi saavutamiseks püstitas autor allolevad uurimisküsimused:

1. Millised hinnangud on noortekeskuse tegevustes osalevate noorte sotsiaalsete oskuste arengule?
2. Milliseid oskusi arendatakse kõige enam noortekeskuses noorsootöötaja toel ja kuidas?
3. Millised on puudujäägid ja arendusvõimalused?

Antud lõputöö koosneb kahest osast: 1) teoreetiline, 2) empiiriline.

Töö teoreetilises osas antakse infot asendushooldusest, asenduskodust, noortekeskusest, noorsootöötaja tööst ja noorte probleemidest sotsiaalsete oskuste omandamisest ja arendamisest.

Lõputöö empiiriline osa koosneb uuringu eesmärgist, intervjuerimisest, uuringu andmete analüüsist. Uuringu osas kasutatakse individuaalset poolstruktureeritud intervjuud. Intervjuerijad on

asenduskodus varem elanud noored, kes on juba iseseisvas elus. Autor rakendab uuringu andmete analüüsimiseks kvalitatiivset meetodit.

Seejärel kui uuringu tulemused on analüüsitud, tehakse kokkuvõtte ja ettepanekud.

1.NOORTEKESKUS, NOORSOOTÖÖ JA ASENDUSHOOLDUSEGA SEOTUD TEOREETILISED KÄSITLUSED

1.1 Noortekeskus

Kuna töö ülesanne on suurendada teadmist noortekeskuses töötava noorsootöötaja rollist noorte sotsiaalsete oskuste arendamisel asendushooldusel viibivate noorte näitel, siis teoreetilises osas antakse esiteks üldine ülevaade noortekeskusest ja noorsootöötaja tööst.

Esimesed noortekeskused oli avatud Narvas ja Tallinnas 1989. aastal. (Archimedes 2013) Praegu on Eestis 281 noortekeskust. (3. Haridus- ja Teadusministeerium 2021), Noortekeskus on asutus, mis on tehtud noorte toetuseks ja nende huvide ja oskuste arendamiseks, kus noored võivad vabatahtlikult oma vaba aega veeta. Noortekeskuse tegevust põhjendatakse noortega kontakti saavutamise, noorte identiteedi kindlustamise. Noortekeskuse töömeetodid määratakse lähtudes noorte tingimustest, vajadustest ja arengust. (Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus 2018).

Noortekeskused pakuvad erinevaid teenuseid, mis on suunatud noorte mitmekülgsel arengule.

Noortekeskuse teenused:

- 1) võrdne kättesaadavus igale noorele;
- 2) erinevad aja veetmise võimalused, mis on põhjendatud noorte huvidega (näiteks arvutite kasutamine, lauamängud, liikumismängud, raamatute valik jne);
- 3) tegevused, mis on seotud projektidega (projektinõustamine, suunamine, abiprojektide kirjutamisel, partnerite leidmine jne)
- 4) tegevused, mis on seotud määratud sündmusega (pidude organiseerimine ja selles osalemine, loengud ja infotunnid, koolitused)
- 5) heategevuslik töö (vabatahtlik töö)
- 6) noortele info edastamine (riskitelefoni, toetus ja abi, kasulikud organisatsioonid)
- 7) igasugune toetamine ja suunamine (lähtudes noorte vajadustest ja huvidest, individuaalne töö iga noorega). (riigi teataja, noortekeskuse teenuse ja ülelinnaliste noorsootöö programmide korraldamine)

Noortekeskuste teenused võivad vahelduda sõltuvalt keskuse asukohast ja ressursidest.

Noortekeskuse arendamiseks on tähtis kvalifitseeritud töötaja olemasolu, kes tagab noorte sotsiaalsete oskuste, noorte huvide arendamise. (Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus 2013)

1.1.1 Noorsootöötaja

Ilma noorsootöötajata ei saa noortekeskus eksisteerida. Tema on noortekeskuse peaisik. Noorsootöötaja suunab ja annab arusaama iga noore võimaluste kohta. Noorsootöötaja on see toetus, mis aitab noortel, kes kahtlevad, edasi liikuda. Noorsootöötajast sõltub noortekeskuse atmosfäär ja noorte soov sinna minna. Noorsootöötaja aitab noortel kriitiliselt mõelda või analüüsida oma elu ja sündmuseid, mis tekivad nende eluteele. Samuti toetab noori elus hakkama saamisel. (Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse agentuuri noorteprogrammide Keskus 2020)

Noorsootöötaja peab oma töös juhinduma noorsootöötaja kutsestandardist, mis põhineb noorsootöötaja kutse-eeskriidil.

Kutse-eeskriidi põhitõed noorte suhtes sisaldavad järgmisi punkte:

1. “Noorsootöötaja on aus ja avatud noorsootöö eesmärkide ja meetodite osas.
 2. Noorsootöötaja kohtleb noori võrdselt, suhtub noorte arvamustesse ja maailmapilti lugupidamise ja sallivusega.
 3. Noorsootöötaja lähtub töös noorega võrdväärse partnerluse põhimõttest, noorsootöö ja selle korralduse põhimõtetest.
 4. Noorsootöötaja lähtub oma töös noorest, võttes arvesse tema arvamust, ideid, maailmavaadet.”
- (Noorsootöötaja kutse-eeskriidi)

Noorsootöötaja organiseerib noortekeskuses kogu töö nii, et noortel oleks võimalus huvitavalt ja tunnetuslikult oma aega veeta. Iga tegu noortekeskuses on seotud suhtlemisega. Noorsootöötaja aitab noortel arendada oma sotsiaalseid oskusi, identiteeti, enesehinnangut. Noorsootöötaja mõjutab ja suunab noori, et nad omandavad ja kasutavad oma elus olulisi oskusi (nt põhjuslik seos, ettekujutus, kriitiline mõtlemine). Samal ajal noorsootöötaja tunnustab noorte algatusvõimet (oma arvamuse avaldamine, noorte initsiatiiv). (Eesti ANK 2016)

Noorsootöötaja peab olema kursis, mis toimub noorte elus, mis raskustega noored puutuvad kokku, et suunata noori positiivsete lahendusteni. (Eesti Noorsootöö Keskus 2017)

Kokkuvõtteks saab autor öelda, et noorsootõtaja on spetsialist, kes toetab noorte arengut vaimsel, sotsiaalsel ja emotsionaalsel tasandil. Peamine eesmärk on aidata noortel arendada oma potentsiaali, suunata noori probleemide lahendamisele, mille olemasolul tekivad takistused noorte tervislikus ja positiivses arengus. Noorsootõtaja töö oluline osa on luua turvaline keskkond noorte murede ja rõõmude avameelseks arutlemiseks.

1.2. Sotsiaalsed oskused

Kuna autor soovib oma uuringus edastada rohkem infot noorsootõtaja rollist noorte sotsiaaloskuste omandamisel, selles töös osas edastatakse infot sotsiaaloskustest ja nende omandamisest. Samuti antakse ülevaade uuringust, mis oli töö valiku põhjenduseks.

Erinevates allikates on võimalik leida mitmeid termineid, millega selgitatakse, mis on sotsiaalsed oskused. Sotsiaalsed oskused on käitumine, mille abil tekib inimestega positiivne koostoime. Osa nendest oskustest on kasutustunne, rühma tegevuses osalemine, abivalmidus, heldus, suhtlemine teistega, läbirääkimiste läbiviimine, probleemide lahendamine jne. (Sharon 2010) Sotsiaalsete oskuste arendamine mängib suurt rolli enesearenduses ja edasises töökogemuses ja elus hakkama saamisel.

Sotsiaalseid oskusi õpitakse kogemuste kaudu ja neid omandavad noored aastate jooksul. Sotsiaalseid oskusi on vaja kasutada teiste inimestega suhtlemisel, siin on tähtis teise meeleolu mõistmine, kompromissi leidmine, teise inimese olukorra analüüsimine. Sotsiaalsete oskuste abil saab inimene kriitiliselt mõista ja analüüsida, millega võib olukord/konflikt/vaidlus päädida ja kuidas seda suunata parema lahendamise saamiseks. (Järvinen 2011)

Sotsiaalsed oskused võimaldavad inimestel teistega suhelda, luua ja hoida neid suhteid. Sotsiaaloskused sisaldavad empaatiavõime suhtemisoskust, kuulamisoskust, konfliktide lahendamise oskusi. Nende oluliste oskuste abil saab inimene toime tulla erinevates sotsiaalsetes olukordades. (Tropp 2008)

Noorsootööd on alati määratletud kui muutuvat ja mitmekülgset valdkonda, millel on tihe seos sotsiaalse kontekstiga. Noorsootööl on sügavam eesmärk kui lihtsalt noorte vaba aja organiseerimine. Noorsootöö aitab kaasa ka õiglasele sotsiaalsele arengule. Sotsiaalsed oskused ja noorsootöö on omavahel seotud, kuna üks peamisi noorsootöö põhimõtteid on noorte teadmiste arengu toetus ning aidata noortel omandada olulisi sotsiaalseid oskusi, mis on vajalikud elus hästi hakkama saamiseks.

Noorsootöös kasutatakse tihti mitteformaalset õppimist. Mitteformaalne õppimine võib toimuda erinevates keskkondades ja olukordades, sealhulgas töökohal, kogukonnas, spordiklubides või isiklikel huvialadel. Selle eesmärgiks on omandada uusi teadmisi, oskusi ja kogemusi väljaspool traditsioonilist haridussüsteemi.

Mitteformaalne õppimine võib olla sama oluline kui formaalne õpe, kuna see võimaldab inimestel arendada praktilisi oskusi, suhelda erinevate inimestega ja laiendada oma teadmiste baasi. Lisaks võib see aidata kaasa elukestvale õppele ja isiklikule arengule.

Noorsootöö ja mitteformaalse õppimise programmide kaudu omandavad ja arendavad noored erinevaid oskusi nagu koostöö, suhtlemine, enesejuhtimine. Nende oskuste omandamine ja arendamine aitab noortel luua positiivseid ja tervislikke suhteid teiste inimestega. Samal ajal need oskused toetavad noorte sotsiaalset arengut. Noorsootöö aitab noortel mõista ühiskonna toimimist ning arendada kodanikualgatust. Sotsiaalsed oskused annavad noortele võimaluse seista oma õiguste eest, toetada teiste inimeste vajadusi. Seetõttu on noorsootöö ja inimeste sotsiaalsed oskused omavahel seotud ja täiendavad üksteist. (Rannala 2020)

1.3 Asendushooldus

Kuna uuring on põhjendatud läbi viidud asendushooldusel viibivate noortega, siis selles töö osas edastab autor infot asendushooldusest ja rohkem asenduskodust ja asenduskodu pakutud teenustest, sest see on tuttavam osa autori jaoks.

Lastele ja noortele, kes on jäänud ilma vanemate eestkosteta, peab riik esimesel võimalusel kodu leidma edastama kodu. Sotsiaalkindlustuse andmete alusel, mis olid viimati uuendatud veebruaris 2024. aastal, on Eestis üle 700 last, kes viibivad asendushooldusel pere- ja asenduskodudes. (Sotsiaalkindlustusameti veebileht) Lapsed, kes ei saa elada oma kodus turvalises keskkonnas, vajavad asendushoolduse teenust. Asendushoolduse teenus tagatakse lapsele juhul, kui:

1. lapsevanema hooldusõigus on piiratud/peatatud või ära võetud;
2. lapsevanemad on surnud;
3. laps, kes on vanemast eraldatud;
4. vanemal, kellel on erivajadustaga laps ja ei saa lapsele nõuetekohast hooldust tagada;
5. lapsevanema nõusolekul lühiajaline asendushoolduse teenuse kasutamine.

(Riigi Teataja)

Asendushooldus jagatakse kaheks osaks:

1. Perepõhine asendushooldus (lapsendamine, eestkoste määramine ja hoolduspere/perekonna hooldamine),
2. Asutusepõhine või institutsionaalne asendushooldus (perekodu, asenduskodu). (Sotsiaalkindlustusameti veebileht)

Esimene asendushoolduse vorm põhineb sellel, et laps kasvab perekonnas, kus on eriteadmised lapse hoolitsemiseks. Perepõhise asendushoolduse pere võtab endale vastutuse, mida peab lapse täisealiseks saamiseni täitma.

Sotsiaalkindlustusameti kodulehel on infot asendushoolduse vormidest. Asutuspõhine asendushoolduse vorm jagatakse kaheks: perekodus kasvatamine või asenduskodus kasvatamine. Perekodus elavad lapsed ja nende eest hoolitsevad perevanemad, kes elavad koos nendega perekodus. Laste igapäevaelu rütmi tagavad kuni kolm perevanemat. Perekodus võivad elada samal ajal kuus last. Perevanem hoolitseb laste eest pikaajaliselt elades perekodus koos lastega.

Asenduskodus tagavad laste igapäevaelu rütmi kasvatajad, kes töötavad seal töölepingu alusel vahetuste kaupa. Asenduskodu pakub lastele ja noortele igapäevased eluvajadused: öömaja, toit, turvalisus, soojus. Lisaks sellele on asenduskodu eesmärk: tagada laste heaolu ja õigused, anda elutingimused põhivajaduse rahuldamiseks, edastada turvalise keskkonna laste arenguks, valmistada last ette selleks, et ta saaks elus hakkama. Samaaegselt on asenduskodu peamine ülesanne valmistada noort ette iseseisvaks eluks. (EATL koduleht 2022)

Noorte ettevalmistus iseseisvaks eluks sõltub, kui hästi toetati tema iseseisvumise protsessi asenduskodus.

1.4. Asendushoolduselt iseseisvasse ellu astuvate noorte uuring

Aprillis 2022. aastal Sotsiaalkindlustusamet tegi koos Civitaga uuringu, mille eesmärgiks oli “Uuringu eesmärk hinnata, milline mõju on 2018. aastal jõustunud sotsiaalhoolekande seaduse muudatustel ning Euroopa Sotsiaalfondi toetuse andmise tingimustel „Asendushoolduse kvaliteedi tõstmine“ ellu viidud ja rahastatud tugiisikuteenuse pakkumisel asendushooldusteenuselt iseseisvasse ellu astuvate noorte toimetulekule (Sotsiaalkindlustusamet, CIVITA 2022).

Uuringu käigus puudutati erinevaid teemasid ja valdkondi: noorte elustiil, hariduse omandamine, suhted inimestega, majanduslik olukord, töösuhted, traumaatilised kogemused ja muud teised teemad.

Osas, kus uuriti noorte sotsiaalseid suhteid osales 268 noort. Kokku oli 13 väidet, mille kohta noored vastasid hindamiskriteeriumite järgi: täiesti nõus, pigem olen nõus, pigem ei ole nõus, ei ole üldse nõus, ei oska öelda/kogemus puudub.

Enamus noortest vastasid, et nad saavad inimestega hästi läbi. Kui edasi tutvuda uuringu tulemustega, on selge, et suuremal osal noortel on raske inimesi usaldada. Samuti peaaegu pooled noortest, kes osalesid uuringus, ei saa lihtsalt inimestelt abi paluda. Ainult 39% saab oma rahutusest rääkida sotsiaaltöötaja- või lastekaitsega.

Seega autor leiab, et tuleks pakkuda asenduskodus viibivatele noortele võimalusi sotsiaalsete oskuste arendamiseks, et neil oleks kergem elus hakkama saada. Sellega võib aidata ka noortekeskus, kus keskkond on soodne erinevate inimestega suhtlemiseks.

2. NOORTE ARVAMUSE UURIMUSTÖÖ

2.1 Töö eesmärk ja uurimisküsimused

Autori uurimistöö eesmärk on suurendada teadmist noortekeskuses töötava noorsootöötaja rollist noorte sotsiaalsete oskuste arendamisel Narva asendushooldusel viibivate noorte näitel. Empiirilises osas autor kujundab arusaama noorsootöötaja rollist noorte sotsiaalsete oskuste arendamisel.

Uurimistöö eesmärgi saavutamiseks püstitas autor allolevad uurimisküsimused:

1. Millised on hinnangud noortekeskuse tegevustes osalevate noorte sotsiaalsete oskuste arengule?
2. Milliseid oskusi kõige enam noortekeskuses, noorsootöötaja toel arendatakse ja kuidas?
3. Millised on puudujäägid ja arendusvõimalused?

2.2. Uurimuse metoodika

Uurimuse metoodika aitab tagada, et uurimistöö on läbi viidud korrektselt ja usaldusväärset ning saadud tulemused on valideeritud ja usaldusväärsed. Metoodika üks olulisemaid osi on uurimisküsimuste sõnastamine ja selge metodoloogia väljatöötamine, mis aitab tagada, et uurimus on suunatud õigetele küsimustele ja kasutatud on sobivaid meetodeid nende küsimuste uurimiseks. Lisaks tuleb metoodikas arvestada eetiliste küsimustega ja tagada, et uurimus on läbi viidud vastavalt kehtestatud normidele ja standarditele. (Lorenz)

Uuringus kasutas autor andmete kogumiseks kvalitatiivset meetodikat, kuna valitud meetodi analüüs annab võimaluse rohkem tähelepanu pöörata emotsioonidele. Antud meetod baseerub inimeste kogemustel ja arvamustel, seetõttu kvalitatiivse meetodi abil uuritakse paremini inimeste sotsiaalset käitumist (Õunapuu 2014). Kvalitatiivne metoodika keskendub detailsemale mõistmisele ja tihti kasutatakse andmete kogumiseks intervjuud, küsitlust või vaatlust.

Autor valis käesoleva lõputöö andmete kogumiseks intervjuu meetodi. Intervjuu on üks kvalitatiivse meetodi levinumaid admekogumise viise, kuna on paindlik ja tulemust/kokkuvõtet võib muuta lähtudes olukorrast. (Õunapuu 2014) Autor leiab, et intervjuu võimaldab paremini esitada ülevaadet ja eesmärki saavutada. Autor viis noortega läbi individuaalsed intervjuud, nende jaoks isiklikult mugavas keskkonnas.

Intervjueerimise meetod on poolstruktureeritud intervjuu. See meetod on struktureeritud ja struktureerimata intervjuude vahel (Lepik 2014). “ Poolstruktureeritud intervjuu jääb oma olemuselt nende kahe (struktureeritud ja struktureerimata) intervjuuliigi vahele, kuna ühest küljest kasutatakse seal varem koostatud intervjuukava, teisest küljest võib semistruktureeritud intervjuu läbiviimisel muuta küsimuste järjekorda (nt kui intervjueeritav suundub oma jutuga mõne sellise teema juurde, mida oli plaanis käsitleda) ja küsida täpsustavaid küsimusi.” (Lepik 2014) Poolstruktureeritud intervjuu annab võimaluse spontaansete ja avatud küsimuste kasutamiseks, seetõttu sobib antud meetod kõige paremini ühekordseks intervjueerimiseks. Poolstruktureeritud intervjuus on olemas täpsemad küsimused, vaid vastused võivad varieeruda jutukaaslaste kogemuste põhjal.

Intervjuu läbiviimiseks olid ettevalmistatud nii avatud küsimused, kui ka konkreetsed. Avatud küsimus on küsimus, mis nõuab põhjalikumast vastust ja laseb vastajal jagada oma mõtteid, arvamusi ja kogemusi. See ei ole lihtsalt jah või ei vastus, vaid pigem avab dialoogi ja võimaldab laiemat arutelu teemal. Avatud küsimusi on sageli kasutatud intervjuudes, uuringutes ja aruteludes, et süvendada mõistmist ja saada rohkem infot vastaja seisukohast. (Rumm 2017) Avatud küsimustele vastamisel saaksid noored oma arvamust põhjalikumalt esitada, arutleda antud teemal. Samal ajal avatud küsimused võimaldavad autoril lihtsamalt saadud andmeid analüüsida. Intervjuus olid ka kinnised küsimused, mis võimaldavad vastajatel konkreetselt vastata, ilma aruteluta.

2.3. Uurimuse valim

Autor viis kaks korda oma praktikat läbi asenduskodus ja oli seal ka vabatahtlikuna. Sel ajal märkas autor, et asenduskodu töötajad toetavad ja motiveerivad noori sotsiaaloskuste omandamisel ja arendamisel.

Uuringu valimi moodustavad noored, kes olid asenduskodu hooldusel. Kõik noored on tuttavad autorile ja olid asendushooldusel autori praktika ajal. Uuringus osales 9 inimest: 4 noormeest ja 5 neidu. Intervjuu oli vene keeles, sest kõikide osalejate emakeel on vene keel. Seda teemat ei olnud varem Narvas uuritud, seega otsustasin teha uuringu Narva asenduskodus viibivate noortega. Iga noor on täisealine. Autor selgitas, et intervjuud on vaja lõputöö jaoks, lühidalt kirjeldas lõputöö eesmärki ja teemat. Autor sai nõusoleku noortelt intervjuu salvestamiseks. Samuti teavitasin noori, et peale lõputöö valmimist kõik salvestused kustutatakse ja neid ei edastata kusagile ega ei laadita internetti. Noortele oli selgitatud, et intervjuu on konfidentsiaalne ja nende isikut on võimatu kindlaks teha lõputöö uuringu osas.

Iga noorega oli tehtud individuaalne intervjuu temale sobival kohtumise ajal ja viisil: isiklikult/Skype/ videokõne teel.

2.4 Uurimuse läbiviimise kirjeldus

Peale uuringu eesmärgi püstitamist, valimi koostamist ja uurimismeetodi valimise tegemist olid koostanud intervjuu küsimused. Iga intervjuu oli eelnevalt kooskõlastatud noorega. Intervjuu kestvus oli alates 20 minutist kuni 50 minutini.

Enne iga intervjuu algust tuletas töö autor noorele meelde jutuajamise usalduslikkust. Samuti oli korduvalt infot diktofoni kasutamisest intervjuu ajal ja ka sellest, et kõik salvestused peale lõputöö valmimist kustutatakse. Intervjueerimiseks olid eelnevalt koostatud küsimused. Kuna uuringus kasutatakse poolstruktureeritud intervjuud, kasutati ka vajadusel järelküsimusi. Kõik küsimused olid koostatud nii, et saada ülevaade noorsootöötaja rollist noorte sotsiaalsete oskuste arendamisel asendushooldusel viibivate noorte näitel.

Küsimused, mis olid eelnevalt koostatud intervjuude läbiviimiseks on lisatud töö Lisas 1.

Kõik intervjueeritavad teadsid varasemalt uuringu autorit. Autor võttis sotsiaalmeedia kaudu ühendust iga intervjueeritavaga eraldi. Autor kirjeldas igale noorele uuringu olemust ja eesmärki. Iga

intervjueeritavaga arutas autor eelnevalt läbi intervjuu läbiviimise viisi: valiti intervjuu viis, kuupäev ja kellaaeg. Intervjuud toimusid kolmel erineval viisil: isiklik kohtumine, Skype, videokõne.

4 intervjuud toimusid isiklikult; kaks intervjuud viidi läbi pargis jalutades; kaks intervjuud toimusid kohvikus. Kolm intervjuud viidi läbi Skype'i vahendusel – autor helistas intervjueeritavale. Skype'i intervjuude puhul olid kõik intervjueeritavad kodus. Ülejäänud kaks intervjuud viidi läbi telefoni teel. Kõik intervjuud viidi läbi õhtul.

Selleks, et vähendada noorte esialgset kartust, alustas autor intervjuud tervitusega ja küsimusega kas nad on valmis intervjuud alustama. Peale seda autor palus noortel enda kohta veidi rääkida, et võtta pinget maha. Muidugi oli suureks abiks see, et suhtlesime varem pikka aega. Edasi autor küsis konkreetseid küsimusi, mis olid seotud intervjuu teemaga. Intervjuu lõpus küsisinkas noored tahaksid midagi lisada või kas tekkis täiendavaid küsimusi autori jaoks. Positiivse mulje jäämiseks peale intervjuu läbiviimist, tänas autor oma intervjueeritavat nende aja ja tähelepanu eest.

2.5. Andmete analüüsi meetodi kirjeldus

Intervjuu analüüsiks oli vaja korralikku intervjuu läbivaatamist. Kuna intervjuu salvestamiseks kasutas autor diktofoni, seetõttu autor transkribeeris. Iga intervjuu oli osaliselt kirjutatud sõnaliselt üles autori mugavuse huvides. Põhiküsimuste järjekord ei muutunud vastuste mugavaks analüüsimiseks. Autor märkis üles olulised punktid/mõtted igas intervjuus. See oli tehtud, kuna mõned vastused autori hinnangul sobivad tsitaatidena. Kui autor saab põhjalikult intervjuud töödelda, siis saab paremini aru sellest, mida noored öelda tahtsid.

Kvalitatiivset sisuanalüüsi kasutati teksti sisu uurimiseks, vastuste analüüsimiseks ja kogemuste jagamiseks (Klamus 2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs on meetod, mis keskendub teksti- või sisumaterjalile ning uurib seda põhjalikult. Kvalitatiivne analüüsimine vajab teksti mitu korda läbi lugemist, et mõista teksti sisu ja tähendusi. See analüüsimismeetod aitab avastada noorte mõtteid ja peidetud teemasid, mis võivad olla varjatud. Kvalitatiivne sisuanalüüs hõlmab konteksti mõistmist. (Klamus 2015)

2.6. Uuringus kogutud andmete kirjeldus

Lõputöös on esitatud kirjeldus individuaalsete intervjuude teel kogutud andmetest, mida kodeeritakse: N1-N9.

Kui autor tsiteerib intervjueeritavat, siis kasutatakse kursiivkirja ja jutumärke“...”.

Autor kirjeldab järgnevalt uuringu käigus kogutud andmeid teemade lõikes. Teemad põhinevad autori koostatud küsimustel.

Esmalt uuris autor noorte vastuste paremaks analüüsimiseks ja arusaamiseks noorte vanust ja sugu.

Iga noor on täisealine ja nende vanuse varieerub alates 19. aastast kuni 26. aastani. Uuringus osales 9 noort: 5 neidu ja 4 noormeest.

Asenduskodus viibimise kestuse osas selgus uuringus, et asenduskodus veedetud aeg on igalühel erinev. Kõige lühem asenduskodus viibimise periood on 2 aastat ja pikim on 14 aastat.

“Mina veel õpin ja olen endiselt asenduskodus. Juunis lõpetan õpingud ja lahkun asenduskodust.”
(N1)

Oluline teema oli see, kas vastanud olid noortekeskuse tegevustes osalenud või mitte ning kui jah, siis kui sageli. Selle teema osas tuli välja, et suurem osa noortest käis ühel või teisel moel noortekeskuses või olid seotud noortekeskuse tegevusega. Samuti oli noori, kes ei osalenud noortekeskuse tegevustes.

“Ma ei läinud, sest kõik seal on idioodid. Mõtlesin minna, kui olin 14 või 16, aga meie rühma poisid oleksid mu üle naernud.” (N2)

Üldiselt külastasid noortekeskust kõige vähem poisid. Mõne jaoks oli see tingitud sõprade hukkamõistust, mõnel lihtsalt puudus soov, teine osales vaid teatud noortekeskuse tegevustes.

“Käisin 2 kuud, kuna asenduskodu töötajad sundisid mind noortekeskusesse minema. Selle eest lisatakse taskurahale raha. Mulle seal ei meeldinud, sest on hunnik reegleid, mida tuleb järgida, mulle see ei meeldi.” (N4)

“Kas probleemsete teismeliste keskuse kiiktooli külastamine läheb arvesse? Siis 3 korda nädalas. 15.-17. aastaselt. Mulle meeldis.” *“Ei, ma ei jäädvustanud ühtegi muud tegevust.”* (N7)

Üks noortest vastas, et on käinud ainult noortekeskuse korraldatud töölaagris. Kuid märkis, et töölaagri raames toimusid ka diskod, teeõhtud ja aruandluskoosolekud.

N8 ei osale noortekeskuse tegevustes, vaid osales aktiivselt koolielus.

Teised noored külastasid noortekeskust ja osalesid selle tegevustes.

N1 käis noortekeskuses 2-3 korda kuus, hiljem ei jäänud huviringi tõttu enam aega.

N3 käis noortekeskuses 2-3 korda nädalas. Üldiselt oli ta väga aktiivne ja osales kooli tegevustes ja üritustel.

“Olen käinud noortekeskus vanuses 14-16 aastat. Siis oli seal varem töötanud noorsootöötajatega väga head suhted. Koos korraldasime erinevaid matku, laatasid, mängisime väiksemate lastega. Olin ka töölaagris, kus koristasime, värvisime. Tore oli hiljem rahalist tasu saada.” (NT6)

Need olid sissejuhatavad küsimused. Edasi on küsimused, mis annavad ülevaadet noorte arvamusest sotsiaaluskuste kohta ja noorsootöö rollist nende oskuste arendamisel.

Erinevaid allikaid uurides selgub, et sotsiaalseid oskusi on päris palju. Iga allikas kirjeldatakse üldisi sotsiaalseid oskusi, lisades neile mõned teised. Seega järgmisena küsis töö autor noorte arvamust küsimusele, millised oskused aitavad inimesel elus hakkama saada. Samuti täpsustas autor põhiküsimusele vastamise käigus, millised oskused on konkreetselt vastaja jaoks olulised.

Enamik noortest teatas üsna tavalistest sotsiaalsetest oskustest. Siiski oli neid, kes küsimusest päris hästi aru ei saanud. Autoril tekkisid raskused noorte vastustega, kes kategooriliselt ja kriitiliselt on suhtunud noortekeskuse ja noorsootöötaja tegevusse. Mõnedel noortel oli abi vaja selles, et selgitada, mida tähendab mõiste sotsiaalsed oskused.

“Ahhhh, see. Ma arvan, et on hea, kui tead, mida see inimene, kellega räägid, täpselt ütleb, osata käituda korralikus ühiskonnas.” (N4)

Noortekeskust külastanud noored vastasid küsimusele üsna põhjalikult. Loetletud on erinevaid sotsiaalseid oskusi, mis aitavad elus hakkama saada. Noored, kes koolis ja noortekeskustes aktiivselt on osalenud, on sotsiaalsete oskuste teemaga hästi kursis ja orienteeritud. Oskavad analüüsida, kuidas oskusi saab elus rakendada, mis kasu sellest saavad.

“Ma arvan, et sellised oskused nagu kriitiline mõtlemine, loovus, paindlikkus, muutustahe, suhtlemisoskus, probleemide lahendamise oskus aitavad inimestel elus hakkama saada. Suhtlemisoskus on oluline oskus, mille kasutamine võimaldab olla edukad ja õnnelikud nii isiklikus kui ka professionaalses elus. Kõik need oskused on minu jaoks olulised. Ma arendan kõike ja püüan seda kasutada.” (N3)

“Osalesin ainult ühes noortekeskuse tegevuses – töölaagris. Jah, seal pidin suhtlema ja tutvuma meeskonnaga, kellega oli vaja koostööd teha. Ja kui tahab, või ei taha, siis on vaja ühine keel leida”.
(N5)

“Usun, et suhtlemisoskus ja enesemotiveerimine on väga olulised. Tänapäevaks olen saanud kõrghariduse ja saanud hea töökoha, kuigi 9. klassis olin kehv õpilane. Kuid olen kindel, et just enesemotivatsioon aitas mul edu saavutada. Nüüd saan aidata oma perekonda, säilitada sidemeid sõpradega ja valida, mis on mulle huvitav ja kasulik.” (N6)

Intervjuu käigus tekkisid olukorrad, kus oli vaja noori suunata oma mõtteid ja järeldusi analüüsima. Selleks oli kasutatud poolstruktureeritud intervjuu meetodit.

“Lahkus, abi, aru, oskus mõista teist inimest – need oskused aitavad elus toime tulla” “on oluline, et teine inimene kuuleks, oluline on kasutada võimalust oma seisukohta väljendada” “jah, suhtlemine on minu jaoks oluline, aga mul on raske inimestega suhelda ja ma olen väga häbelik» (N1)

Sotsiaalsete oskuste omandamine on oluline inimese arenguks ja ühiskonnas toimetulekuks. Oskuste omandamine algab juba lapsepõlves, vaatamata oma vanusele õpivad lapsed teiste lastega suhtlema, vanemate ja teiste laste emotsioone vastastikku mõistma. Sotsiaalsed oskused arenevad kogu elu jooksul, olenevalt tekkivatest olukordadest. Oluline oli välja uurida, mis või kes aitas noortel sotsiaalseid oskusi omandada.

„ Kooliajal tuli palju suhelda, saavutada mingeid eesmärke ja kaasata tegevustesse teisi inimesi. Kuna olin hea õpilane, pidin aitama neid, kes olid maha jäänud, mis aitas arendada ka loovust ja empaatiat. Võib öelda, et olen loomult liider. Seetõttu pean suutma muutuvatele oludele õigeaegselt reageerida ja oma seisukohta argumenteeritult edasi anda, suutma õigesti seada eesmärke ja neid saavutada ning näidata üles initsiatiivi. Ma arvan, et see kõik on väga oluline.“ (N8)

“ Elus oli palju inimesi, kes aitasid sotsiaalseid oskusi arendada: kooli huvijuht, kes kaasas mind sageli aktiivsetesse tegevustesse; noorsootöötaja, kellega koos kirjutasime ja viisime läbi projekte, üritustel osalesime; palju aitas ka avalik tegelane, kes kaasas mind tsentristliku erakonna reklaami, kus pidin tundide kaupa erinevate inimestega suhtlema.” (N3)

Kaks (N2 ja N4) noortest ütlesid, et sõpradega suhtlemine aitas neil arendada sotsiaalseid oskusi, vaid mõned ei olnud liidri rollis ja praegu vähemalt üks (N2) omab probleeme suhtlemisega.

Järgnevalt uuris autor, kus noored arendasid oma sotsiaalseid oskusi kõige enam. Enamik vastajatest ütles, et nad ei oska konkreetselt vastata, kus nad oma oskusi kõige enam arendasid, kuna sotsiaalsed oskused arenevad pidevalt. Mõned arendasid sotsiaalseid oskusi kõige enam koolis, mõned huviringides, teised noortekeskuses. Kõige sagedamini märkisid vastajad mitut ülaltoodud kohta, kus nad arendasid oma sotsiaalseid oskusi.

Väike osa noortest teatas, et nad pole kunagi kusagil oma sotsiaalseid oskusi arendanud ja kõik juhtus iseenesest.

Mõned noored kahtlesid, kas nende sotsiaalsed oskused on piisavalt arenenud, et arutada, kus need arenesid. Nad märkisid ära, et noortekeskuses oli neil lihtne inimestega suhelda. Väljaspool noortekeskust oli aga sagedasi probleeme sotsiaalsete oskustega, sest inimestega suhtlemise jätkamine muutus ebamugavaks.

Selleks, et arendada uuringu teemat, uuris autor noortelt, kas osalemine noortekeskuse tegevustes, aitas omandada sotsiaalseid oskusi ning kui jah, siis kuidas, milliste tegevuste kaudu.

Sellele küsimusele said vastata ainult need noored, kes osalesid noortekeskuse tegevustes.

„Noortekeskus mind ei aidanud, aga võib-olla olen see lihtsalt mina... või ma ei käinud seal piisavalt. Ma ei tahtnud ise sinna minna, järgnesin lihtsalt sõbrale. Ma ei olnud väga huvitatud.“ (N9)

Noortekeskusel on oluline roll noorte sotsiaaloskuste arendamisel. Noortekeskus pakub erinevaid tegevusi ja programme, mille kaudu saavad noored arendada või omandada suhtlemisoskusi, empaatiat, meeskonnatööd, konfliktide lahendamist. Samal ajal pakub noortekeskus vabatahtlikuna ja juhendajana proovida ennast. Seega arendatakse noortel vastutustundlikkust ja juhtimisoskusi. Toetava ja turvalise keskkonda abil saavad noored arendada erinevaid sotsiaalseid oskusi.

“Tänaseks olen saanud kõrghariduse ja saanud hea töökoha, kuigi 9. klassis olin kehv õpilane. Kuid olen kindel, et just enesemotivatsioon aitas mul edu saavutada. Nüüd saan aidata oma perekonda, säilitada sidemeid sõpradega ja valida, mis on mulle huvitav ja kasulik. Arvan, et noortekeskusel ja nende tegevuses osalemisel oli selles suur roll. Noortekeskuses on alati erinevaid tegevusi, mis keskenduvad erinevatele sotsiaalsetele oskustele. Enamasti on see suhtlemisoskus. Küll aga oli mänge, kus oli vaja konfliktsituatsioone lahendada ja sellega sain hakkama.” (N6)

“Noortekeskus ja selle töötajad aitasid mul absoluutselt minu sotsiaalseid oskusi arendada. Kirjutasin projekte ja tänu sellele sain uusi tutvusi. Noortekeskuses korraldasime üritusi, mille peakorraldaja olin mina, mis tähendas, et arendasin juhtimisoskusi, vastutustunnet ja enesedistsipliini” (N3)

“Arvan, et noorsootöötajad aitasid mind, sest noortekeskuses viibides olin seltskondlik ja aktiivne. Niipea, kui ajapuudusel noortekeskuses käimise lõpetasin, tekkisid probleemid inimestega seotud oskustega. Tunnen end ebamugavalt ja mulle ei meeldi dialooge alustada, mulle ei meeldi uusi tutvusi luua.”(N2)

Kuna oli noori, kes ei osalenud noortekeskuse tegevustes, siis küsis autor noorte arvamust, kas noortekeskustest võiks olla kasu sotsiaalsete oskuste omandamisel.

Selles küsimuses jagunesid vastajate arvamused kaheks. Noored, kes põhimõtteliselt üheski tegevuses aktiivselt ei osalenud, usuvad, et vaevalt aitaks noortekeskus sotsiaalsete oskuste arendamisele kaasa.

“Arvan, et noortekeskus ei aitaks kaasa sotsiaalsete oskuste arendamisel ja omandamisel.” (N2)

“Ehk kui jätkaksin noortekeskuses käimist, saaksin paremini õppida sotsiaalseid oskusi omandama“ (N4)

„Noortekeskus mind ei aidanud, aga võib-olla olen see lihtsalt mina... või ma ei käinud seal piisavalt. Ma ei tahtnud ise sinna minna, järgnesin lihtsalt sõbrale. Ma ei olnud väga huvitatud.“ (N9)

2.6. Uuringu tulemused ja arutelu

Uuringu eesmärk oli suurendada teadmist noortekeskuses töötava noorsootöötaja rollist noorte sotsiaalsete oskuste arendamisel Narva asendushooldusel viibivate noorte näitel.

Intervjuude analüüs näitas, et noortekeskust külastavad vabatahtlikult huvilised lapsed, kes usuvad, et noortekeskuse ja noorsootöötaja tegevus aitab arendada noorte sotsiaalseid oskusi. Noored, kes osalesid noortekeskuse tegevustes, ei ole märganud, et noorsootöötajal poleks olnud rolli sotsiaalsete oskuste arendamisel.

Suurem osa noortest suutis noortekeskuses leida endale meelepärase tegevuse. Kaasamine mitteformaalsesse õppimisse aitab noortel arendada sotsiaalseid oskusi.

Need noored, kes ei soovinud noortekeskuse tegevustes osaleda, kirjeldasid teistest enam suhtlemisprobleeme näiteks probleeme enesekontrolliga, inimestega suhtlemisel, vastutustunde ja juhiomadustega.

Samas oli noored, kes noortekeskuse tegevustes ei osalenud ja kellel olid hästi arenenud sotsiaalsed oskused. Sotsiaalsed oskused arenevad huviringides osalemise, koolis aktiivse tegevuse ja suure suhtlusringkonna kaudu.

Lähtudes töö teoreetilises osas toodud andmetest ja lõputöö empiirilises osas kogutud andmetest, teeb autor kokkuvõtte andmetest, mis vastavad käesoleva töö eesmärgile. Antud töös oli püstitatud 3 uurimusküsimust.

Esimene küsimus oli seotud hinnangutega noortekeskuse tegevustes osalevate noorte sotsiaalsete oskuste arengule ehk millised nad on.

Noorte sotsiaalseid oskusi arendatakse erineval viisil. Noortekeskuse tegevustes aktiivselt osalevatel noortel on sotsiaalsed oskused hästi arenenud. Noored kasutavad sotsiaalseid oskusi igapäevaelus. Arenenud sotsiaalsed oskused aitavad elus toime tulla Näiteks: sihikindlus võimaldas omandada kvaliteetset haridust ja saada hästi tasustatud töö.

Edasi oli uuritud oskusi, mis kõige enam noortekeskuse noorsootõtaja toel arendatakse ja kuidas.

Kõige enam arendatakse noorsootõtaja toel suhtlemisoskust, konfliktide lahendamise oskust, vestluspartneri tunnete mõistmise oskust. Enamasti on noortekeskuses korraldatavad tegevused mõeldud lasterühmale. Selles tegevuses osalemine hõlmab suhtlemist. Noored sageli ei tunne üksteist. Suhtlemisoskused arenevad läbi mitteformaalse õppe, mängude kaudu.

Noortekeskus arendab noortes ka juhiomadusi. Noortekeskuse tegevuste hulka kuulub projektide kirjutamine ja töölaagrid. Selle tegevuse raames saab igaüks end proovile panna juhi rollis. See tegevus arendab ka oma arvamuse väljendamise ja kaitsmise oskust.

Viimasena arutletakse, mis on puudujäägid.

Esimene puudujääkk on madal külastatavus. Noortekeskus on keskus, mida noored külastavad omal soovil. Samuti on noortekeskuse tegevustes osalemine vabatahtlik. Kui noortel on vähe initsiatiivi või puudub soov aktiivselt osaleda, siis neid ei sunnita. Noorsootõtaja oskab noori suunata ja toetada, aga keegi ei saa sundida.

Intervjueeritavate vastuste põhjal järeldas autor, et järgmine puudujääk on piiratud ruumide kasutamise võimalus. Noortekeskusel võib puududa ruume erinevate tegevuste jaoks.

Puuduseks on ka info levitamise ja teabe vähesus. Noored ei jaga oma sõpradele infot noortekeskuse teenuste kohta. Intervjuude käigus kogutud andmete põhjal selgus, et noored noortekeskuse tegevust omavahel ei aruta. Põhjuseks võib olla asjaolu, et noored ei ole pakutavate teenuste kvaliteediga täielikult rahul.

ETTEPANEKUD

Pärast uurimisanalüüsi kogumist ja analüüsimist lõi autor välja kolm punkti, mis on jagatud kaheks kriteeriumiks – plussid ja miinused.

Tabel 1. Plussid ja miinused

Plussid	Miinused
1. Noored näevad, et noorsootöötajatel on oluline roll sotsiaalsete oskuste omandamisel ja arendamisel;	1. Vähesed käivad noortekeskuses;
2. Noored on kaasatud noortekeskuse tegevustesse;	2. Noortekeskuse tegevused ainult noortekeskuse territooriumil;
3. Noortekeskuses omandatud sotsiaalsed oskused aitavad noortel elus hakkama saama.	3. Noored, kes osalesid noortekeskuse tegevustes, ei jaga infot eakaaslastele.

Töö autor teeb ettepanekud plusside võimendamiseks ja miinuste vähendamiseks.

Suurem osa noortest, kes osalesid intervjuus näevad, et noorsootöötajatel on oluline roll sotsiaalsete oskuste omandamisel ja arendamisel. Selle võimendamiseks pakub autor välja töötada individuaalsem lähenemine igale noortekeskust külastavale noorele. Sest kaks intervjuueeritavat keskendused, vaid ühele noortekeskuse teenusele: spordiklubi külastamine ja töölaager. Kui teha koostööd iga noorega, siis neil suureneb huvi noortekeskuse külastamiseks.

Järgmisena suurem osa vastanutest märkas, et iga noor oli kaasatud noortekeskuse tegevustesse - noored teevad ettepanekuid ürituste läbiviimiseks. Siiski ei selgitanud alati üksikasjalikult ettepanekute tagasilükkamise põhjused. Noored ei saanud täielikult aru keeldumise põhjustest. Olukorra parandamiseks soovib autor suhelda noortega võrdsetel alustel, isegi kui see puudutab noortekeskuse sisemist töökorraldust (näiteks finantseerimist).

Viimase plussi kohta oli tehtud järeldus, et noortekeskuses omandatud sotsiaalsed oskused aitavad noortel elus hakkama saama. Selleks, et noored õpiksid omandatud sotsiaalseid oskusi rakendama, tasub noortekeskusesse kutsuda inimesi erinevatelt tegevusaladelt (kogemusnõustaja). Noored saaksid oma teadmisi täiendada ja uusi tutvusi saada.

Andmeid analüüsidest tuli välja ka miinuseid. Peamine miinus on noortekeskuse vähene külastatavus. Külastatavuse suurendamiseks võiksid noorsootöötajad läbi viia nn reklaami. Noorsootöötajad võiksid külastada koole, asenduskodusid, turvakodusid ja rääkida noortele noortekeskuse tegevustest, noortekeskuse eesmärkidest, noortekeskuse teenustest. Teavet noortekeskuse kohta võiks noortele pakkuda ka kaubanduskeskuses toimuva ürituse raames (kus oleks välja toodud põhitegevused).

Jägmisena on miinus, mis on seotud sellega, et noortekeskuse tegevus toimub ainult noortekeskuse territooriumil. Noortel ei ole alati võimalik noortekeskust füüsiliselt külastada, sest kellegi jaoks võib noortekeskuse asukoht olla kodust liiga kaugel, teine tunneb end pidevalt siseruumides olles ebamugavalt, kolmas vajab aktiivseteks tegevusteks rohkem ruumi. Noortekeskus võiks eraldada mingi osa oma tegevustest, mis võiks toimuda näiteks igal kuu teisel laupäeval linna peapargis, kus noored saaksid osa võtta.

Viimasena oli see, et noored, kes osalesid noortekeskuse tegevustes, ei jaga infot eakaaslastega. Reklaami vähesus eakaaslaste vahel võib tuleneda sellest, et noored ei ole piisavalt rahul noortekeskuse tegevuse kvaliteediga. Iga noor vajab individuaalset lähenemist. Ehk tasuks noortekeskuses viibivate noortega rohkem rääkida, et pakutavate teenuste kvaliteeti tõsta. Kui mõistlikke soovet arvesse võtta, siis jääb noor rahule ja ütleb kindlasti sõbrale ja tuleb järgmine kord koos temaga.

KOKKUVÕTTE

Lõputöö eesmärgiks oli suurendada teadmist noortekeskuses töötava noorsootõtaja rolli noorte sotsiaalsete oskuste arendamisel asendushooldusel viibivate noorte näitel.

Lõputöö koosneb kahest osast. Esimene on teoreetiline osa, kus antakse ülevaade noortekeskuse tegevustest, noorsootõtajatest, sotsiaalsete oskustest, asendushooldusest. Teoreetilise osa põhjal saate piisavalt teavet, et omada ettekujutust ja arusaamist avatavast ja uuritavast teemast.

Käesoleva töö uurimismeetod on pool-struktureeritud intervjuu. Andmete analüüsimiseks oli kasutatud kvalitatiivset analüüsimeetodit.

Uuringus osales 9 inimest: 4 noormeest ja 5 neidu. Uuring näitas, et suurem osa noortest külastas või osales noortekeskuse tegevustes. Osa noortest, kes noortekeskuses ei käinud, oli endiselt seotud noortekeskuse tegevusega - käidi probleemsete teismeliste spordiklubis ja töölaagris. Pärast intervjueritavate vastuste analüüsi jõudis autor järeldusele, et noorsootõtaja mõjutab sotsiaalsete oskuste arendamist ja omandamist. Noortekeskuse tegevuses aktiivsemalt osalenud noored ütlevad enesekindlalt, et noorsootõtaja mõjutab kindlasti nende sotsiaalsete oskuste kujunemist. Koolitegevuses osalemisel arenesid ka sotsiaalsed oskused. Noortekeskusega vähem seotud noorte vastuste põhjal võib järeldada, et noorsootõtaja mõjutab sotsiaalsete oskuste kujunemist vähem. Noored märkisid aga, et külastuste arvu suurendamisega suureneb ka noorsootõtaja mõju vastajate sotsiaalsete oskuste arendamisele.

Töö osas "ettepanekud" on toodud plussid ja miinused, aga ka ettepanekuid noorte sotsiaalsete oskuste arendamise kvaliteedi parandamiseks ja külastatavuse suurendamiseks.

Seetõttu selgus peale uuringu läbiviimist ja andmete analüüsi, et lõputöö püstitatud eesmärk on osaliselt kinnitatud. Selleks, et noorsootõtaja roll oleks olulisem ja kvaliteetsem, tegi autor järgmised ettepanekud: suurendada külastatavust, tõsta noorte teadlikkust noortekeskuse tegevusest, parandada individuaalse käsitluse kvaliteeti ning põhjalikumalt selgitada pakutud ideedest keeldumise põhjuseid.

SUMMARY

The aim of the thesis was to increase knowledge of the role of the youth worker working in the youth centre in developing the social skills of young people on the example of young people in foster care.

The thesis consists of two parts. The first is the theoretical part, which provides an overview of the activities of the youth center, youth workers, social skills, foster care. Based on the theoretical part, you can get enough information to have an idea and understanding of the topic to be opened and studied.

The research method of this work is a semi-structured interview. A qualitative method of analysis had been used to analyse the data.

The study involved 9 people: 4 young men and 5 girls. The survey showed that the majority of young people visited or participated in the activities of the youth center. Some of the young people who did not go to the youth center were still involved in the activities of the youth center - attending a sports club and a work camp for problem teenagers. After analyzing the answers of the interviewees, the author came to the conclusion that the youth worker influences the development and acquisition of social skills. Young people who participated more actively in the activities of the youth center confidently say that the youth worker definitely influenced the formation of their social skills. When participating in school activities, social skills also developed. Based on the responses of young people less associated with the youth centre, it can be concluded that the youth worker had less influence on the formation of social skills. However, the young people noted that increasing the number of visits also increases the influence of the youth worker on the development of the social skills of the respondents.

In the "proposals" section of work, pros and cons are given, as well as proposals to improve the quality of development of social skills of young people and increase attendance.

Therefore, after conducting the study and analyzing the data, it turned out that the stated goal of the thesis was partially confirmed. In order to make the role of the youth worker more important and of better quality, the author made the following proposals: to increase attendance, to raise the awareness of young people about the activities of the youth center, to improve the quality of individual approach, and to explain in more detail the reasons for refusing the proposed ideas.

KASUTATUD ALLIKAD

Allaste, A-A., Beilmann, M., Martma, L., Nugin, R., Pirk, R., Taru, M., Vihma, P., *noorteseire aastaraamat 2016 mitte- ja informaalne õppimine*, 2017

https://api.hp.edu.ee/sites/default/files/inline-files/Noorteseire_aastaraamat_2016VEEBI.pdf

Cantwell, N., Gale, C., McGhee, K., Skinner, K. *Noorte ettevalmistamine asenduskodushoolduselt lahkumiseks*, 2019

https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/33888f00-a19e-4a0b-98c1-a74f35377604/practice_guidance_EST_web.pdf

Sotsiaalministeeriumi ja Civitta. *LÕPPARUANNE Asendushoolduselt elluastuvate noorte uuring, aprill 2022*

[Asendushoolduselt elluastuvate noorte uuring aruanne.pdf \(sotsiaalkindlustusamet.ee\)](#) Õunapuu, Lembit. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes, 2014

Dibou, T., Rannala, Ilona-Evelyn, Sildnik, H., Ilustrumm-Press, T., Pranno, K., Jüristo, K. *Noorteinfo käsiraamat*, 2020.

https://www.teeviit.ee/noorteinfo/wp-content/uploads/2020/03/Noorteinfo_PDF.pdf

Haridus- ja Teadusministeerium, *Noortevaldkonna arengukava 2021–2035*, 2021.

Archimedes, Euroopa Noored Eesti büroo, *Noorsootöö õpik*, 2013

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, *Noortekeskuste hea tava*, 2018

https://ank.ee/wp-content/uploads/2018/09/Noortekeskuse_Hea_Tava_2018.pdf

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, *Noortekeskuste hea tava*, 2013

<https://ank.ee/avaleht/images/dokumendid/noortekeskus/tavaeel6u.pdf>

Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse agentuuri noorteprogrammide Keskus, Haridus- ja Teadusministeerium, *Kes on noorsootöötaja?*, 2020

Eesti ANK ja teised, *Uued lõiked noorsootöös*, 2016

Eesti Noorsootöö Keskus, *Noorsootöötaja Kutsestandart, 4 tase*, 2017

Sharon A., Lynch and Cynthia G. Simpson, *Social Skills:Laying the Foundation for Success*, 2010

https://nveceleadershipseries.com/img/Social-Skills_Laying-the-Foundation-for-Success.pdf

Keltikangas-Järvinen, L. *Sotsiaalsus ja sotsiaalsed oskused*, 2011

Tropp, K., Saat, H. *Sotsiaalsete oskuste areng*, 2008

Rannala, I.-E., Dibou, T., *Non-formal learning in youth work: Questions and examples inspired from Estonian youth work*, 2020

<https://www.rj4allpublications.com/wp-content/uploads/2020/05/T.-Dibou.pdf>

Sotsiaalkindlustusamet, *Asendushooldus ja kasuvanemlus*

<https://sotsiaalkindlustusamet.ee/abivajav-laps-ja-taiskasvanu/asendushooldus-ja-kasuvanemlus>

Riigi Teataja, *Sotsiaalhoolekande seadus, 6. Jagu Asenduskoduteenus § 119. Asenduskoduteenust saama suunamine*

[https://www.bing.com/search?q=Sotsiaalhoolekande+seadus%2C+6.+Jagu+Asenduskoduteenus+%C2%A7+119.+Asenduskoduteenust+saama+suunamine\)&cvid=740f9f38b1f64dbe911a84ab1194264e&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOdIBBzgwN2owajSoAgWwAgE&FORM=ANAB01&PC=LCTS](https://www.bing.com/search?q=Sotsiaalhoolekande+seadus%2C+6.+Jagu+Asenduskoduteenus+%C2%A7+119.+Asenduskoduteenust+saama+suunamine)&cvid=740f9f38b1f64dbe911a84ab1194264e&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOdIBBzgwN2owajSoAgWwAgE&FORM=ANAB01&PC=LCTS)

Eesti Asenduskodu Töötajate Liit veebileht, *Asenduskodu*, 2022.

<https://www.eatl.ee/kasulikku/moisted/asenduskoduteenus/>

Leppik K., Harro-Loit H., Kello K., Linno M., Selg M., Strömpl Ju., *Intervjuu*, 2014

<https://samm.ut.ee/intervjuu>

Lorenz, B. *Mõtteid ja arvamusi lõputöödest retsensendina*

<https://www.tlu.ee/~kairio/failid/Birgy.pdf>

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. *Kvalitatiivne sisuanalüüs*, 2015

<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>

LISAD

Lisa 1

Intervjuu küsimused.

Sissejuhatavad küsimused:

1. Mis on Teie sugu ja vanus?
2. Kui kaua Te olite asenduskodus?
3. Kas Te osalesite noortekeskuse tegevuses? Kui jah , siis kui tihti (kord nädalas, kord kuus, kord aastas või muu vastus?)

Arvamus sotsiaalsete oskuste kohta ja noorsootöö rollist nende oskuste arendamisesl:

1. Millised oskused aitavad inimesel elus hakkama saada?
2. (Millised on olulised just nimelt Teie jaoks?)
3. Mis või kes aitab Teile sotsiaalseid oskusi omandada?
4. Kus Teie olete arendanud oma sotsiaalseid oskusi kõige enam?
5. Kas osalemine noortekeskuse tegevustes aitab omandada sotsiaalseid oskusi? Kui jah – kuidas, milliste tegevuste kaudu eriti?
6. Kui Te ei ole osalenud noortekeskuse tegevustes, milline on Teie arvamus, kas noortekeskustest võiks olla kasu sotsiaalsete oskuste omandamisel?